YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
29 päivänä helmikuuta 1996 *

Asiassa C-307/94,

**Euroopan yhteisöjen komissio,** asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet Enrico Traversa ja Enrico Vesco, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

**Italian tasavalta,** asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisia riita-asioita hoitavan osaston päällikkö, professori Umberto Leanza avustajanaan valtionasiamies Pier Giorgio Ferri, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adélaïde,

vastaajana,

jossa vaaditaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990, vaikka tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä syyskuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/432/ETY (EYVL 1985 L 253, s. 34) 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti edellä mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian alan koulutusohjelmia Italian tasavalta on jättänyt noudattamatta direktiivin 85/432 ja erityisesti direktiivin 1, 2 ja 5 artiklan mukaan sille kuuluvia velvoitteita,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

(viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja D. A. O. Edward sekä tuomarit J. C. Moitinho de Almeida, C. Gulmann, L. Sevón (esittelevä tuomari) ja M. Wathelet,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 14.12.1995 pidetyssä istunnossa, jossa komissiota edusti Enrico Vesco ja Italian tasavaltaa Pier Giorgio Ferri, esittämät suulliset lausumat,

kuultuaan julkisasiamiehen samassa istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

**tuomion**

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan nojalla kanteen, joka on toimitettu yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 21.11.1994 ja jossa vaaditaan toteamaan, että lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990, vaikka tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä syyskuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/432/ETY (EYVL 1985 L 253, s. 34) 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti edellä

mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian alan koulutusohjelmia Italian tasavalta on jättänyt noudattamatta direktiivin 85/432 ja erityisesti direktiivin 1, 2 ja 5 artiklan mukaan sille kuuluvia velvoitteita.

2 Direktiivin 85/432 1 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että henkilöillä, joilla on 2 artiklassa säädetyt vaatimukset täyttävä tutkintotodistus, on oikeus päästä harjoittamaan ja harjoittaa tiettyä farmasian alan toimintaa, jollei heiltä tarvittaessa vaadita lisäksi ammattikokemusta. Direktiivin 2 artiklassa velvoitetaan jäsenvaltiot edellyttämään, että farmasian alan tutkintotodistusten antaminen täyttää tietyt koulutusta koskevat vähimmäisvaatimukset eli opintojen on kestettävä vähintään viisi vuotta, josta kuusi kuukautta on oltava käytännön harjoittelua. Direktiivin 5 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet 1.10.1987 mennessä.

3 Tämä direktiivi on täytäntöönpantu Italian oikeusjärjestyksessä farmasian, kemian ja farmaseuttisen teknologian tutkintoon johtavan koulutusohjelman muutoksista 31.10.1988 annetulla tasavallan presidentin asetuksella (GURI nro 109, 12.5.1989). Tämän asetuksen 2 pykälästä ilmenee, että farmaseuttisten tiedekuntien oli muutettava koulutusohjelmansa 1.11.1990 mennessä. Asetuksen 3 pykälässä täsmennetään, että sitten, kun tiedekunnat ovat mukautuneet uuteen koulutusohjelmaan, opiskelijoiksi jo kirjoittautuneet voivat päättää opinnot aiemman opinto-ohjelmansa mukaisesti.

4 Komissio ilmoitti 28.11.1991 päivätyllä kirjeellään Italian tasavallalle pitävänsä presidentin antaman asetuksen 3 pykälää samoin kuin tämän asetuksen 2 pykälään sisältyvää määräaikaa direktiivin 85/432 kanssa yhteensopimattomina, sillä asetuksen nojalla opiskelijat, jotka olivat aloittaneet farmasian opintonsa 1.10.1987—1.11.1990, pystyivät päättämään nämä opinnot sellaisen aiemman koulutusohjelman mukaisesti, joka ei ole direktiivissä asetettujen vaatimusten mukainen. Komissio vaati ETY:n perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisesti Italian tasavaltaa esittämään huomautuksensa kahden kuukauden määräajassa.

5 Koska tähän viralliseen huomautukseen ei vastattu, komissio antoi 23.12.1992 perustellun lausunnon, jossa se kehotti Italian tasavaltaa toteuttamaan direktiivin 85/432 noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden määräajassa lausunnon tiedoksiantamisesta.

6 Italian tasavalta ilmoitti 27.4.1993 päivätyllä kirjeellään komissiolle, että se piti täytäntöönpanon viivettä perusteltuna Italian yliopistollisen koulutuksen rakenteen vuoksi ja ehdotti, että se etsisi komission kanssa siirtymäajan ratkaisua niiden opiskelijoiden tilanteen hoitamiseksi, jotka olivat aloittaneet farmasian opintonsa 1.10.1987—1.11.1990.

7 Komissio pyysi 3.8.1993 päivätyllä kirjeellään Italian tasavaltaa täsmentämään tätä siirtymäajan ratkaisuehdotusta, mutta koska komissio ei saanut minkäänlaista vastausta, se nosti lopulta tämän kanteen.

8 Kanteen tueksi komissio vetoaa siihen, että siitä, että velvollisuus saattaa Italian farmaseuttisten tiedekuntien kaikki koulutusohjelmat direktiivin 85/432 mukaisiksi lykättiin 31.10.1988 annetulla asetuksella ensimmäiseen päivään marraskuuta 1990, ja siitä, että opiskelijoilla oli mahdollisuus aloittaa tähän päivämäärään mennessä asetusta edeltävän lainsäädännön mukaiset opinnot, seurasi, että mainittuihin tiedekuntiin kirjoittautuneet opiskelijat pystyivät edelleenkin seuraamaan farmasian yliopistollista koulutusohjelmaa, joka ei kuitenkaan ollut yhteisön oikeuden mukaista.

9 Tästä aiheutuu komission mukaan sekä periaatteellisia että käytännöllisiä ongelmia. Se seikka, että tietyt opiskelijat ovat seuranneet 1.10.1987 jälkeen aiemmin käytössä ollutta koulutusohjelmaa, estää sen, että heidän tutkintonsa tunnustettaisiin farmasian tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta sekä toimenpiteistä sijoittautumisvapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi farmasian alalla 16 päivänä syyskuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/433/ETY (EYVL 1985 L 253, s. 37) mukaisesti. Tämän direktiivin saavutettuja oikeuksia koskevaa

6 artiklaa ei sovelleta näihin opiskelijoihin, koska se koskee vain direktiivin 85/432 täytäntöönpanoa aiemmin päättyneiden opintojen tai mainitun direktiivin täytäntöönpanon jälkeen päättyneiden, mutta ennen sen täytäntöönpanoa eli ennen 1.10.1987 aloitettujen opintojen perusteella myönnettyjä tutkintotodistuksia. Lisäksi toisten jäsenvaltioiden viranomaiset eivät voi enää luottaa farmasian alan koulutusta koskevan Italian lainsäädännön vastaavuuteen. Tämä vahingoittaa direktiivin 85/433 päämäärää, joka on farmasian alan ammattinimikkeiden vastavuoroinen tunnustaminen.

10 Italian tasavalta katsoo, ettei kannetta voida ottaa tutkittavaksi. Se myöntää panneensa direktiivin 85/432 täytäntöön myöhässä, mutta väittää, että täytäntöönpanosäännöksille oli mahdotonta antaa takautuvaa vaikutusta. Tästä seuraava tilanne on vain täytäntöönpanon viiveen seuraus eikä se merkitse itsenäistä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä. Koska kanne voi koskea vain täytäntöönpanon myöhästymistä, se on jätettävä tutkimatta, sillä se on nostettu huomattavasti sen jälkeen, kun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen päättyi eli kun direktiivi oli pantu täytäntöön.

11 Italian tasavallan väite kanteen tutkimatta jättämisestä on läheisesti sidoksissa riidan pääasiaan liittyvään kysymykseen eli kanteen kohteen määrittelyyn. Näin ollen niitä on tarkasteltava yhdessä.

12 Italian tasavallan esittämiä perusteluita ei voida tältä osin hyväksyä.

13 Sekä virallisesta huomautuksesta, perustellusta lausunnosta että kanteesta ilmenee selvästi, että Italian tasavaltaa moititaan siitä, että se on sallinut niiden opiskelijoiden, jotka ovat aloittaneet opintonsa 1.10.1987—1.11.1990, saattaa opintonsa

loppuun sellaisen koulutusohjelman mukaisesti, joka ei ollut direktiivin 85/432 mukainen. Kyseessä ei ollut täytäntöönpanon viiveen välttämätön seuraus, sillä vaikka Italian tasavalta pani direktiivin täytäntöön vasta 31.10.1988, sillä oli vielä mahdollisuus rajoittaa tämän viiveen vahingollisia seurauksia.

14 Vaikkei Italian tasavalta voinut enää silloin, kun virallinen huomautus tai perusteltu lausunto lähetettiin, asettaa takautuvasti muuta määräaikaa koulutusohjelmien sopeuttamiselle, sillä oli kuitenkin yhä mahdollisuus järjestää direktiivin mukainen täydennyskoulutusohjelma opiskelijoille, jotka olivat aloittaneet opintonsa 1.10.1987—1.11.1990; se olisi voinut järjestää tällaisen täydennyskoulutusohjelman hyvinkin helposti, sillä opiskelijat eivät tuona ajanjaksona vielä todennäköisesti olleet päättäneet opintojaan.

15 Edellä esitetystä seuraa, että lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990, vaikka direktiivin 85/432 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti edellä mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian koulutusohjelmia Italian tasavalta on jättänyt noudattamatta direktiivin 85/432 ja erityisesti direktiivin 1, 2 ja 5 artiklan mukaan sille kuuluvia velvoitteita.

## Oikeudenkäyntikulut

16 Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Komissio on vaatinut, että Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska Italian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

**1) Lykätessään omalta osaltaan direktiivin täytäntöönpanolle varatun määräajan päättymään 1.11.1990, vaikka tiettyä farmasian alan toimintaa koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 16 päivänä syyskuuta 1985 annetun neuvoston direktiivin 85/432/ETY 5 artiklassa tämä määräaika on säädetty päättymään 1.10.1987, ja toteuttaessaan tähän samaan päivämäärään asti edellä mainitun direktiivin kanssa yhteensopimattomia farmasian koulutusohjelmia Italian tasavalta on jättänyt noudattamatta direktiivin 85/432 ja erityisesti direktiivin 1, 2 ja 5 artiklan mukaan sille kuuluvia velvoitteita.**

**2) Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Edward Moitinho de Almeida Gulmann

Sevón Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 29 päivänä helmikuuta 1996.

R. Grass D. A. O. Edward

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja